

# ÅRSRAPPORT 2000 for Senter mot etnisk diskriminering

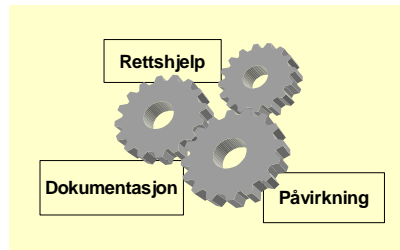
Denne årsrapporten oppsummerer sentrale sider av vårt arbeid og våre synspunkter innenfor temaet "diskriminering". For mer informasjon, se Senterets informasjonsmateriell og nettsider ([www.smed.no](http://www.smed.no)).

## Oppgaver

---

### Kort om Senter mot etnisk diskriminering (SMED):

- SMED ble opprettet i 1998 som et statlig kontor.
- Senterets medarbeidere gir rettshjelp til enkeltpersoner som utsettes for diskriminering på grunnlag av trosbekjennelse, hudfarge og nasjonal/etnisk opprinnelse.
- Senteret gir juridisk råd og veiledning.
- Senteret dokumenterer art og omfang av diskriminering i Norge.
- Senteret fremmer forslag til tiltak og jobber forebyggende.
- Senteret samarbeider med andre parter for å forhindre diskriminering.
- Senterets virksomhet er landsdekkende.



Senterets tre oppgaver - rettshjelp, dokumentasjon og påvirkning - henger godt sammen. Opplysninger fra vårt rettshjelpsarbeid kan sammen med andre kunnskapskilder belyse hvordan diskriminering arter seg og gir grunnlag for forslag om endringer i lovverk og praksis.

## Nytt styre for periode 2000-2002

Styret har avholdt seks møter i 2000. I februar døde Senterets styreleder høyesterettsadvokat Ole Jakob Bae. I september ble det nye styret, bestående av ti medlemmer med bred erfaringsbakgrunn, oppnevnt av Kommunal- og regionaldepartementet for en periode på to år.

Advokat Berit Reiss-Andersen er ny styreleder. Hun vektlegger kontinuiteten i Senterets arbeid og viktigheten av å fortsatt sikre Senterets uavhengighet ift myndighetene.

## Rettshjelpsarbeid: fortsatt stort tilfang av saker

I 1999 var det 179 personer som henvendte seg til Senteret. I 2000 var det 247.

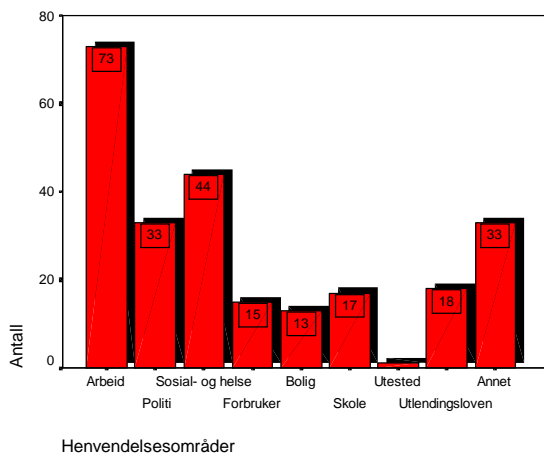
## Endringer i henvendelsesprofil

I 2000 registrerte Senteret en økning i antall henvendelser innenfor temaet "arbeidslivet" og en nedgang i antall

År 2000 er organisasjonens andre virkeår og SMED har lagt vekt på utviklingen av sitt kunnskapsgrunnlag om diskriminering. Senteret har også videreutviklet sine rutiner i forhold til de administrative krav som stilles i forvaltningen. Samarbeidet med relevante aktører er styrket og videreført.

Senteret opplever en økende interesse blant ulike aktører og brukere. De ønsker å diskutere temaet "diskriminering", enten alene eller som et perspektiv i tilknytning til andre minoritetsspørsmål.

Av den grunn prioriterer vi formidlingen av kunnskap og erfaringer om etnisk diskriminering gjennom mediautspill, kronikker, innlegg, rapporter, foredrag og forelesninger.

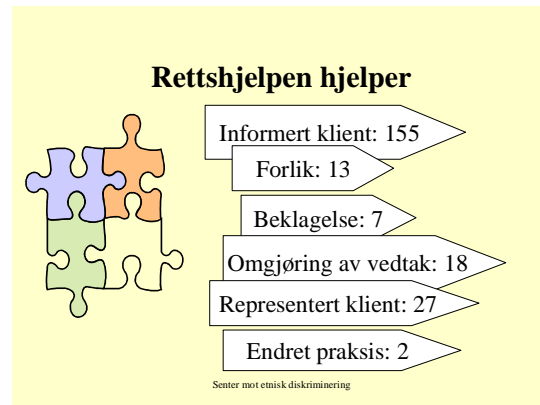
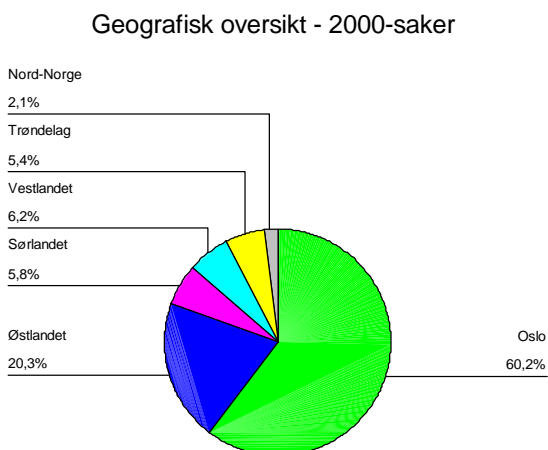


henvendelser angående temaet ”politiet” i forhold til året før. At det er få henvendelser innenfor visse områder, som f eks ”bolig”, kan ikke tolkes dithen at minoriteter ikke opplever diskriminering innenfor dette feltet. Lovverket er imidlertid dårlig og rettshjelp vil sjelden løse disse sakene.

### Fordeling på landsbasis

De fleste av våre henvendelser kommer fra Østlandet. Vi har imidlertid klienter fra de fleste fylkene. Det er imidlertid en utfordring å nå fram til alle de som har behov for bistand på landsbasis.

### Resultater av rettshjelpsarbeidet i 2000



Resultater fra rettshjelpsarbeid varierer fra sak til sak. Skjemaet viser en grov inndeling av de resultatene som er oppnådd for våre klienter. Totalt er det oppnådd et konkret resultat i 40 saker. I enkelte saker har man fått til flere resultater. F eks kan det oppnås både et forlik og en beklagelse i samme sak.

Senteret har i tillegg arbeidet med 70 av de sakene åpnet i 99 som ikke var avsluttet ved inngangen av 2000.

### Dokumentasjonsgrunnlag

Senteret utga sin andre rapport om art og omfang av diskriminering i okt. Rapporten ”Underveis mot et bedre vern 2000” beskriver den diskriminering vi ser i det norske samfunnet og foreslår konkrete virkemidler innenfor ulike fagområder. Disse er: arbeidslivet, politiet, rettsvesenet, utestedsdiskriminering, barnerett og forvaltningspraksis i utlendingssaker. I tillegg er et kapittel viet Norges nasjonale minoriteter.

### Rapporten baserer seg på :

- 339 saker (saksinntak mellom 1.2.99 og 08.10.2000)
- Informasjon fra 32 av 54 politidistrikt
- Informasjon fra 114 av 435 kommuner
- Informasjon fra 248 advokater
- En dom i lagmannsretten
- En kampanje mot utestedsdiskriminering
- Mediaovervåking fra okt 99 - okt 00
- Analyse av regelverket (nasjonalt / internasjonalt)
- Samtaler med ulike faginstanser



## Senteret mener at

**Kunnskapen om omfanget av diskriminering i Norge er oppstykket og utilstrekkelig.** Myndighetene bør styrke sitt arbeid betraktelig for å utvikle barometre for ulike samfunnsområder som f eks arbeidslivet, utdanningssektoren, bolig og politisk deltakelse. Dette vil gjøre det lettere å måle utviklingen over tid på en systematisk måte.

**Våre 422 behandlede saker** siden oppstarten utgjør et sett av enkelttilfeller som ikke nødvendigvis er representative for omfanget av den totale diskrimineringen i samfunnet, selv om vi begynner å se noen tendenser. Det er vanskelig å generalisere på bakgrunn av våre erfaringer basert på rettshjelpsarbeid. Enkelte av våre saker synliggjør dog alvorlige feil eller mangler i rutiner, regelverk og lignende. Slike feil og mangler kan føre til indirekte diskriminering.

**Det er viktig å lovfeste prinsippet om likebehandling uavhengig av etnisk opprinnelse.** En slik lov må også ha til mål å fjerne den forskjellsbehandlingen som rammer minoritetene. Den kan virke forebyggende effekt i det den sender et signal om hva som kan aksepteres i samfunnet. Loven bør også ha en reparerende effekt i det den vil styrke enkeltindividets vern mot diskriminering.

I sommer vedtok EU et nytt direktiv om likebehandling av personer uavhengig av etnisk opprinnelse. Direktivet etablerer en minimumsstandard for hvordan medlemsstatene skal bekjempe diskriminering, og bør inspirere norske myndigheter.

**Det er sentralt å lovfeste en definisjon om diskriminering.** Tre elementer er sentrale:

1. Diskriminering behøver ikke å være intensjonell eller motivert.

2. Diskriminering kan være direkte eller indirekte.
3. Diskriminering er ikke det samme som rasisme.

Loven bør i tillegg som et minimum:

- Kunne anvendes på alle samfunnsområder
- Innføre sivile sanksjoner med mulighet for delvis bevisbyrde.

**Minoritetene som opplever diskriminering på arbeidsplassen er isolerte.** De beskyttes ikke alltid godt nok av sine tillitsvalgte og utsettes for kritikkverdige arbeidsvilkår. Dette er alvorlig, særlig fordi regelverket på området er svakt, og det finnes få muligheter til å reparere den urett som er begått. Arbeidet med å fjerne de generelle barrierene for innpass og videreutvikling i arbeidslivet må gjøres mer helhetlig.

**Kvinner som bærer hodeplagg kan utsettes for en dobbeldiskriminering** i arbeidslivet som strider mot arbeidsmiljøloven § 55A og likestillingsloven. Det er viktig å arbeide forebyggende for å sikre kvinnes innpass i arbeidslivet.

**Minoritetenes tilgang på informasjon om deres rettigheter og plikter overfor politiet må styrkes.** Politiets fremgangsmåter, bl a når de stopper personer og krever at de skal legitimere seg, bør gjennomgås.

**Prinsippet om likhet for loven synes ikke alltid å være overholdt i de norske domstolene.** Senteret har i samarbeid med OMOD utarbeidet en rapport "Norge- en rettsstat for alle ?" som er basert på en spørreundersøkelse blant 248 advokater. Signalene fra advokatene og flere konkrete saker i retten det siste året gir grunn til bekymring for om likhetstanken gjelder og vår rapport avdekker bl a behovet for forskning om diskriminering i rettsapparatet. Vi støtter

Justisdepartementets ferske forslag om å vurdere å utarbeide en handlingsplan for likebehandling i rettssystemet.

**Man er kommet for kort i bekjempelse av utestedsdiskriminering.** Det er positivt at Oslo politidistrikt sist høst har hatt en mer proaktiv rolle for å følge opp praksisen på ulike utesteder. En viktig forutsetning for å lykkes er at politiet sikrer bevis på åstedet. I tillegg mener vi at man bør endre alkoholloven slik at den som diskriminerer kan miste skjenkebevillingen.

**Situasjonen for barn og ungdom med minoritetsbakgrunn må tas på alvor.** De som opplever mobbing på skolen må få hjelp. Kvaliteten på morsmålsundervisningen på barneskolen har varierende kvalitet. En oppgradering på flere områder er nødvendig bl a morsmåslærernes arbeidsvilkår.

**Utlendingsmyndighetene bør forholde seg mye mer aktivt til prinsippene som er forankret i menneskerettsloven.** Det gjelder i utformingen av nytt regelverk så vel som i behandlingen av enkeltsaker. Praksis i utlendingsforvaltning som fører til at enkelte etniske grupper systematisk behandles dårligere enn andre må endres.

**Mediene har vært aktive med å behandle sentrale og relevante temaer som berører minoritetene.** De har vært med på å påvirke myndighetenes bevissthet om minoritetsspørsmål, og har dermed satt en del viktige utfordringer på dagsorden. Enkelte spissformuleringer og rasistiske formuleringer i media bidrar imidlertid til stigmatisering av enkelte etniske grupper. Her ser senteret klare forbedringsmuligheter.

**KRL-faget er problematisk.** Intensjonene med å skape en felles plattform og en dialog oppfylles i varierende grad. Fritaksordningen fungerer ikke godt nok. Minoritetsbarna blir skadelidende i det som oppleves som et ”konflikt-fag”.

**Det er vanskelig å ivareta nasjonale minoritetenes rettigheter på en god måte hvis ikke gruppenes situasjon synliggjøres bedre enn den gjøres i dag.**

Vi har avdekket at det finnes lite informasjon og kunnskap om situasjonen for de nasjonale minoritetene på kommunenivå. Norges nasjonale minoritetene har rett til å bevare sin egenart og til ikke å bli stigmatisert. De har på ulike måter opp gjennom historien vært utsatt for alvorlige overgrep og diskriminering fra storsamfunnet.

### **To forslag til forbud mot diskriminering skal behandles i Stortinget i 2001.**

Boligdiskriminering forekommer men er i praksis vanskelig å sanksjonere. Senteret har tatt til ordet for at et forbud mot diskriminering blir tatt med i NOU 2000:17 Buretslovene. NOUen er under behandling i Stortinget.

Forslaget nedfelt i Ot.prp 34 om endring av arbeidsmiljølovens § 55A bør vedtas i Stortinget. Forslaget innebærer en styrking av regelverket mot diskriminering ved ansettelse.

### **Internasjonalt arbeid**

**Arbeid frem mot verdenskonferansen mot rasisme i 2001.** Senteret har deltatt i Strasbourg på Europas regionalkonferanse til forberedelse av verdenskonferansen mot rasisme og diskriminering som avholdes i september 2001 i Sør-Afrika. Den norske regjeringen forpliktet seg i Strasbourg til å føre en aktiv politikk for å sikre menneskerettigheter i Norge. Regjeringens arbeid i 2001 må bidra til at konferansen brukes både av minoritetene selv – og av alle som arbeider mot rasisme og diskriminering lokalt og sentralt.

### **Nordisk samarbeid**

Samarbeidet med nordiske kolleger i Danmark og Sverige gir bl a informasjon om hvordan landenes forskjellige lovgivning fungerer. Det gir særlig anledning til å utveksle erfaringer og ideer om hvordan man best kan tilnærme seg diskriminerings feltet. En jurist hospiterte hos diskrimineringsombudet i Sverige høsten 2000.

**SMED inviterte Commission for Racial Equality (UK)** til sitt rettspolitiske seminar som ble avholdt 6. april 2000. CRE har 20 års erfaring med praktisering

av et antidiskrimineringsregelverk samt et aktivt holdningsskapende arbeid.

Senteret har rapportert til FN's rasediskrimineringskomité (CERD) og Europarådets kommisjon mot rasisme og intoleranse (ECRI) om forhold i Norge mht rasisme og diskriminering.

### **Høringer**

SMED har skrevet fem høringsuttalelser i 2000

- Endring av arbeidsmiljøloven §55a
- Forslag om EU-direktiv
- Kvalifisering av nyankomne flyktninger
- Ytringsfrihetskommisjonens utredning
- Utlendingsnemnda

### **Økonomi**

SMED fikk i alt bevilget kr 5 090.000,- til drift i 2000. Ca halvparten ble brukt til lønn. Senteret bevilget i overkant av 450 000 kroner til dekning av advokatutgifter i saker av prinsipiell karakter. En av disse sakene ble ført for lagmannretten. Mesteparten av de juridiske vurderingene og gjennomføringen av undersøkelser foretas av Senterets medarbeidere.

### **Bemanning**

Senteret er bemannet med en daglig leder, tre jurister og to statsvitere. Juristene yter retts hjelp. Statsviterne arbeider med dokumentasjon. Alle har ansvar for spesielle fagområder.

To studenter ble engasjert for en tidsbegrenset periode for å styrke SMEDs støttefunksjoner og arbeide med avgrensede prosjekter.

### **Informasjonsarbeid**

#### **Foredrag**

Senterets leder og medarbeidere har holdt 60 foredrag og innlegg i ulike fylker i

Norge innenfor en rekke temaer. Mange av foredragene har sammenheng med vårt påvirkningsarbeid, mens andre er knyttet til generell informasjon til brukere blant minoriteter og instanser .

### **Rapporter**

- Årsrapport 1999 og Erfaringsarkiv 1999
- Norge – en rettsstat for alle?
- Underveis mot et bedre vern 2000
- Underveis mot et bedre vern 2000 – sammendrag
- 11 temaark innenfor ulike fagområder

### **Informasjon på nynorsk**

- På veg mot eit betre vern 2000 - Samandrag
- Tema: På veg mot ei betre lovgiving
- Tema: Noreg og nasjonale minoritetar
- Tema: Minoritet og politi

### **Informasjon på engelsk**

- Moving towards better protection: (Excerpt from the report "Underveis mot et bedre vern" published in Norwegian)
- Fact sheet 1: Full protection under the law?
- Fact sheet 2: Equality in the Justice System?
- Fact Sheet 3: Progress Report – Our First 18 Months

Senterets informasjonsbrosjyre er utarbeidet på flere språk.

### **Nettsider: 3570 treff siden mars 2000**

Våre nettsider inneholder bl a oversikt over Senterets oppgaver, pågående arbeid, publikasjoner og lenker til aktuelle artikler og nyheter på vårt område. Sidene informerer om minoritetenes rettigheter i en situasjon hvor man utsettes for diskriminering. Noe informasjon finnes på fem ulike språk. Det er opprettet gjensidige lenker med en rekke etater og organisasjoner. Senterets rapporter kan bestilles via nettet.

---

**Skriv til oss! Besøk oss! Ring oss!**

**Senter mot etnisk diskriminering  
Postboks 677 Sentrum  
0106 OSLO**

**Besøksadresse: Prinsensgate 22**

**Telefon: 22 24 69 70  
Telefaks: 22 24 69 72  
Gratis nummer: 22 24 69 87**

E-post: [smed@smed.no](mailto:smed@smed.no)  
Internett: [www.smed.no](http://www.smed.no)